

УДК 003.349.2

DOI: 10.20535/2077-7264.2(80).2023.288075

© Я. О. Назаренко, студент, Т. Є. Клименко, канд. техн. наук,
доц., КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна

КИРИЛИЧНІ ДРУКАРСЬКІ ШРИФТИ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVI–ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII ст. ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ ШРИФТОВИЙ ДИЗАЙН

У статті розглянуто шрифтове оформлення українських стародруків останньої чверті XVI–першої половини XVII ст. на прикладах літер Острозької, Стрятинської, Крилоської, Києво-Печерської друкарень, друкарні Львівського братства. Проаналізовано вплив набірних кирилических літер на сучасні українські шрифти.

Ключові слова: кирилиця; друкарські шрифти;
стародруки; півустав; устав; скоропис.

Постановка проблеми

Сучасне українське шрифтове оформлення видань розвивається стрімкими темпами і все більше прагне підкреслити свою ідентичність та унікальність. Нині типографи, каліграфи та шрифтові дизайнери шукають натхнення у надбанні попередніх епох і насамперед звертаються до рукописних літер і шрифтового спадку початку XX ст. та насамперед до шрифтових рішень українських стародруків.

Актуальність розгляду винесеної у заголовок теми полягає в тому, що за відсутності власної держави упродовж кількох попередніх століть, українське мистецтво не мало уповні умов для вільного розвитку, шрифтова галузь, як і інші, зазнавала впливу русифікації, упродовж XX ст. перебувала у полі радянських канонів творення, відтак занурення

у минувшину, а саме у спадщину стародруків може внести новизну в шрифтовий дизайн.

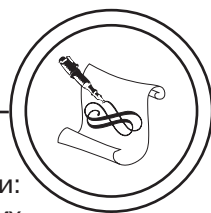
Мета роботи

Проаналізувати графічні особливості кирилических шрифтів українських стародруків останньої чверті XVI–першої половини XVII ст. на прикладах літер Острозької, Стрятинської, Крилоської, Києво-Печерської друкарень, друкарні Львівського братства та показати їх вплив на сучасні шрифти.

Результати проведених досліджень

Українські стародруки останньої чверті XVI–першої половини XVII ст. привертають увагу своїм самобутнім художнім оформленням, у якому окреме місце належить шрифтовій графіці. Форми кирилических друкарських літер того часу увібрали у себе дух української

© Автор(и) 2023. Видавець КПІ ім. Ігоря Сікорського.
CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

рукописної книжки. Набірні шрифти того часу становили собою півустави та скорописні (курсивні) друкарські шрифти. Устав використовувався не часто [1], в'язь використовувалась для заголовків або як елемент оздоблення.

Шрифти українських стародруків напрочуд схожі між собою, це зумовлено не тільки пануванням певних стилів, але й тим, що, зазвичай, набори шрифтів кочували із друкарні в друкарню, як, наприклад, шрифти Стрятинської друкарні наявні у виданнях Києво-Печерської друкарні [1], або острозькі шрифти — у стародруках Львівської братської друкарні [2]. До того ж відомі випадки спільного замовлення шрифту, що зумовило його використання у виданнях кількох друкарень, наприклад, така ситуація у Львівської братської друкарні та друкарні Гедеона Балабана [2].

Розглянемо набірні шрифти з Острозької друкарні (рис. 1).

В острозьких стародруках зустрічається 11 кириличних шрифтів. На сторінках «Абетки» (Острог,

1578 р.) маємо чотири різновиди: московський півустав, три острозьких скорописні шрифти — більший, середній та менший за розмірами. Московський півустав становить собою статичний півустав з контрастними штрихами. Нові ж острозькі шрифти неконтрастні за рахунок однакової товщини штрихів, проте динамічніші через нахили літер та пропорції виносних елементів. Середній курсив відрізнявся своєю лаконічністю та був більш геометричним. Я. Ісаєвич зауважував, що ці шрифти розроблено на основі рукописних літер XVI ст. та півуставно-скорописного письма українських ділових документів третьої чверті XVI ст. Це спостерігається в спрощеності літер, півкурсивності та уніфікації товщини штриха [4].

У виданні «Книжиці о єдиній істинній православній вірі» 1588 р. зустрічається два нових курсивних шрифти, що замінюють більший та менший курсиви, які використовувались в «Абетці». Новий більший курсив подібний малюнком

Півустав		Курсив			
московський півустав І. Федорова. Прописні	22 pt	АНС	острозький курсив. Прописні	14 pt	АНС
московський півустав І. Федорова. Рядкові			острозький курсив більший. Рядковий		
острозький півустав великий. Прописні	32 pt	АНС	острозький курсив менший. Рядковий	10 pt	АНС
острозький півустав великий. Рядкові			острозький курсив менший (варіант). Рядковий		
Курсивно-півустави		Напівкурсив			
острозький курсивно- півуставний. Рядкові	18 pt	АНС	середній острозький напівкурсив. Рядкові	16 pt	АНС
В'язеподібні					
острозький заголовковий в'язеподібний. Прописні			АНС		

Рис. 1. Зведена таблиця кириличних шрифтів Острозької друкарні [3]

до свого попередника, проте значно більший і має менше скорописних елементів. Менший за розміром близький до свого попередника, проте має більшу контрастність. Деякі літери цих гарнітур ідентичні, а деякі відрізнялись: «р», «в», «ять» мали незначні відмінності, «х» та «з» відрізнялися суттєво. Також в «Абетці» з'явився в'язеподібний шрифт. Його використано лише раз в заголовку, проте до нього будуть частіше звертатися в майбутніх виданнях [5].

У «Ключі царства небесного» 1587 р. з'явився новий шрифт — курсивно-півуставний, що був чимось середнім між острозьким курсивом та московським півуставом [5]. Також один новий шрифт зустрічається ще в «Біблії» 1581 р. — це великий острозький півустав. Він графічно повторює московський півустав, проте є більшим.

Далі розглянемо гарнітури Стратинської друкарні, у власності якої було шість шрифтів (рис. 2). Чотири з них використовувалися у «Службнику» 1604 р. і складала два комплекти прописних та рядкових літер.

Обидва прописні шрифти мали спільну в'язеподібну графіку і малу різницю в розмірах (6,5 та 7,5 мм),

відрізнялися тут тільки літери «в», «є», «м», «о», «с», «ч». Відмінність помітна також, що шрифт висотою 7,5 мм значно контрастніший та має декоративніше накреслення, в той час як літери на 6,5 мм більш округлі [1].

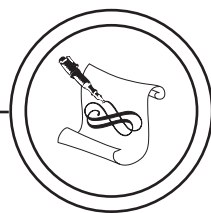
Рядкові літери складають великий устав та менший прямий півустав. На відміну від інших друкарських шрифтів того часу, обидва шрифти створено на основі уставного письма [4, 6]. Через що, за словами Я. Запаса [7], літери вийшли не стрункі, основні штрихи важкуваті, прямокутні літери тісняться на рядку, а круглі, навпаки, мають завеликі прогалини. Більший устав є жирним, насиченим, контрастним шрифтом, літери прямі та статичні. Півустав схожий за графікою, але є світлішим. Нахил в літерах обидвох шрифтів відсутній.

Згаданий півустав далі зустрічається в «Требнику» 1606 р. Також у «Требнику» вжито малоко контрастний шрифт, що схожий на прямий півустав. Окрім нього на колонтитулах «Требника» використано малий вузький півустав [1].

Крилоська друкарня (рис. 3), яка разом зі Стратинською належала Гедеону Балабану, випустила

Рис. 2. Зведена таблиця кириличних шрифтів Стратинської друкарні [3]

Півустав		В'язеподібний	
стрятинський півустав малий. Рядкові	16 pt	крилоський в'язеподібний малий. Прописні	4 мм
крилосько-львівський півустав малий. Рядкові	22 pt	стрятинський в'язеподібний середній. Прописні	6,5 мм

Рис. 3. Зведена таблиця шрифтів Крилоської друкарні [3]

лише одне видання — «Учительне Євангеліє» 1606 р. Основний текст набрано шрифтом, що повторює московський півустав, проте у виданні наявні ще декілька гарнітур. Серед яких — більший порівняно з московськими півустав, що має вигнутіші штрихи. Такий само шрифт з'являється у виданнях Львівського братства, ймовірно це ті ж букви, що замовлялися спільно. Крім того, на полях Євангеліє використовується малий півустав з «Требника» та повторюється середній в'язеподібний шрифт. Новим є малий в'язеподібний шрифт, що відрізняється більшою контрастністю та кернінгом [1].

Далі розглянемо шрифтове наповнення видань друкарні Львівського братства (рис. 4). Як дослідив І. Дудник, у львівських виданнях переважно з'являються набори літер Острозької, Стрятинської та Крилоської друкарень [3].

Два нові шрифти вжито у «Часослові» 1609 р. — дуже малий неконтрастний курсив та новий прописний, котрий тут з'являється не часто. Він буде активно використовуватись у «Книзі о священстві» 1614 р. Це вишуканий шрифт, що схожий на дрібний острозький курсив. Різниця між ними в тому, що округлі літери

Півустав		Курсив	
стрятинський півустав малий. Рядкові	16 pt	острозький курсив. Прописні	4 мм
крилосько-львівський півустав малий. Рядкові	22 pt	острозький курсив більший. Рядковий	14 pt
львівський євангельський півустав. Рядкові	33 pt	острозький курсив менший. Рядковий	10 pt
		острозький курсив менший (варіант). Рядковий	10 pt
		львівський курсив малий. Рядкові	4 мм

В'язеподібні	
крилоський в'язеподібний малий. Прописні	4 мм
стрятинський в'язеподібний середній. Прописні	6,5 мм
львівський в'язеподібний Прописні	6,5 мм

Рис. 4. Зведена таблиця шрифтів друкарні Львівського братства [3]

львівського шрифту дещо вужчі, нахил праворуч — менший, літери «б», «ь», «Ъ», «ять» — більш ку- тасті, хвостики «ц» та «щ» загнуті в інший бік, з'явився новий додат- ковий скорописний варіант літе- ри «в» [2].

Після цього ще один новий шрифт введено в обіг аж 1636 р. в «Євангеліє». Для нього було створено літери, які імітували пів- уставне письмо львівських руко- писних «Євангелій» кінця XVI—пер- шої половини XVII ст. Очко подов- жене, виносні елементи теж ви- довжені, накреслення похиле [7]. Літери контрастні, нахил спрямо- ваний праворуч.

Також Львівське братство, ще починаючи з перших видань, ро- било спроби реформувати цер- ковно-слов'янський шрифт, хоч вони стосувались лише пропис- них літер. Львівські друкарі, для полегшення читання ускладнених літер, замінювали їх на грецькі зі схожим накресленням. Так були замінені більшість літер, окрім «Б», «Ж», «Ц», «Ч», «Ш», «Щ», «Ъ», що не мали грецьких відповідників. Дана спроба наближала візуаль-

ний вид слів, набраних таким чином, до пізнішого громадянського пись- ма [7].

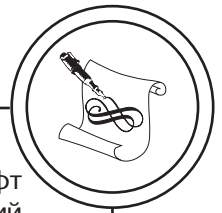
Розглянемо шрифтові набори Києво-Печерської друкарні (рис. 5). Так як основою цієї друкарні стали матеріали зі Стрятинської друкарні, перші київські видання, починаючи з «Часослова» 1616 р. друкувалися саме стрятинськими шрифтами, які розглянуто вище.

В «Анфологоні» 1619 р. з'явля- ється новий курсив, що дуже по- дібний до острозького, але ним не є. Малюнок нового шрифту грубіший, проте дуже схожий на острозький. Прописні літери вис- тупають за межі рядка. Наступно- го року в Лаврі виливають нову пару півуставів [3]. Літери меншо- го розміру трохи загострені та мають форму видовженого пря- мокутника, в рядку прилягають один до одного. В більшого літе- ри ширші, між знаками присутні прогалини, основні штрихи мають стриману з чітко зрізаними закін- ченнями форму [7].

У «Київських ксилографічних листках» 1926 р. зустрічається но-

Півустав		В'язеподібний	
стрятинський півустав малий. Рядкові	16 pt	стрятинський в'язеподібний середній. Прописні	6,5 мм
стрятинський півустав середній. Рядкові	24 pt	стрятинський в'язеподібний більший. Прописні	7,5 мм
стрятинський півустав прямий середній напівжирний. Рядкові	24 pt		
київський півустав Прописні	8 мм	Курсив	
київський півустав Рядкові	6 мм	київський курсив Прописні	16 pt
київський дрібний шрифт. Рядкові	6 мм	київський курсив Рядкові	2 мм
		Устав	
		стрятинський устав великий. Рядкові	32 pt

Рис. 5. Зведена таблиця шрифтів у Києво-Печерській друкарні [3]

вий дрібний шрифт. Він менший за курсивний, але був більшим за шрифт з «Часослова» [3].

Після аналізу змін шрифтових наборів впливає, що серед півуставних шрифтів основні графічні форми задавали стрятинський та острозький півустава. Два стрятинські півустава частково повторювали уставні форми: були прямі, без симетричних літер та із серифами в основних штрихах букв [1]. Острозький півустав розроблявся з врахуванням рукописного скоропису тих часів, тому переймає тенденції спрощення (полегшення) літер, уніфікацію товщини штриха, урізноманітнення нахилів літер при суттєвому зменшенні їх контрастів [4]. За періодизацією В. Мітченка, тодішні скорописні шрифти повністю відповідають скорописам першого періоду [8]. Однак кожний з них увиразнює також місцеві особливості. Менший острозький скоропис більш геометричний та не-контрастний [4], а кілька нових Києво-Печерських скорописів, трохи загострених, та формою нагадували видовжені прямокутники [7].

На думку авторів, друкарські шрифти українських стародруків впливають на сучасну шрифтову справу двома шляхами: опосередковано та напряму. Опосередкована взаємодія з давньою книгою відчувається насамперед через творчі здобутки Георгія Нарбута та Василя Кричевського. Обидва митці, які у своїх шрифтових роботах опиралися, зокрема, і на оформлення українських стародруків [8, 9], продовжують стимулювати розвиток українського шрифтового дизайну. Прикладами такого впливу може бути шрифт

Vernyhora Б. Гдаля [10] та шрифт Zluka студії «Щедрик» [11]. Прямий вплив теж присутній в сучасних шрифтах. Він помітний у таких формах літер як у шрифті Vinnytsia Serif [12] та альтернативах до шрифту NAMU Д. Растворцева [13]. Також у шрифтовому дизайні, який розробив О. Чекаль для ПЦУ, де одним з джерел натхнення був «Требник» 1632 р. виданий Києво-Печерською друкарнею [14]. Прямий вплив стародруків можна спостерігати в шрифтовому сімействі Rutenia В. Чебаніка [15] та у гарнітурі Нomenko [16] (шрифтова студія «Apostrof»), котра є сучасною цифровою версією хоменківської гарнітури, оскільки при створенні своєї гарнітури В. Хоменко спирався саме на стару друковану кирилицю [17, 18].

Об'єднання прямого та опосередкованого впливів відчувається у варіанті дизайну літер станції метро «Площа українських героїв» Б. Гдаля [19], де автор в літерації поєднує стародавні форми літер, що наявні в кирилических стародруках, з формами літер, що притаманні шрифтовим роботам Г. Нарбута. Шрифти, що своїми витоками сягають стародруків можна помітити в оформленні різних видань, наприклад, в оформленні серії «Літопис сірого Ордену» видавництва «Дім Химер» (рис. 6).

Однак цей спосіб творення нових образів літер несистемний. Здебільшого він пов'язаний з початком ери зацікавлення стародруками та схильністю молодих українських шрифтових дизайнерів до експериментів через відсутність профільної освіти в частині з них [20] та збільшенням зацікавлення власної історії в дизайні,

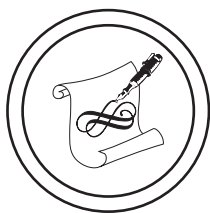

Рис. 6. Написання ім'я автора у серії «Літопис Сірого Ордену»

зокрема, на фоні Революції Гідності та російсько-української війни. Підкреслимо, що прякий вплив шрифтового спадку стародруків на становлення сучасного українського шрифтового мистецтва набирає обертів і, враховуючи зазначені чинники, цю тенденцію та її подальший розквіт зможемо спостерігати і надалі.

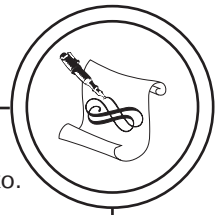
Висновки

На сьогоднішній день український шрифтовий дизайн переживає піднесення у своєму розвитку. Нам вдалося прослідкувати, що поступово він відходить від впливу російської шрифтової культури, бере за основу не тільки рукописні форми літер та шрифти минулого століття, але й шрифтову спадщину стародруків, яку покладено в основу цього дослідження, а саме — XVI–XVII ст.

Проаналізовано шрифтові набори п'ятох друкарень, що працювали в останній чверті XVI–першій половині XVII ст., а саме Острозької, Стратинської, Крилоської, Києво-Печерської друкарень та друкарні Львівського братства, досліджено півуставні та скорописні набірні шрифти. Основними графічними формами для півуставів були стратинський та острозький півустави, що мали в собі різні підходи до візуалізації літер. Скорописи у стародруках не вирізнялися таким різноманіттям, проте були прецеденти відходження від одного стилю. Вдалі та оригінальні шрифтові рішення того часу залишаються актуальними для сучасників та продовжують впливати на шрифтову справу.

Список використаної літератури

1. Дудник І. Шрифти Стратинської та Крилоської друкарень (1602–1606) / І. Дудник // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2017. № 1. С. 69–85.
2. Дудник І. Шрифти Львівської друкарні 1591–1616 рр. / І. Дудник // Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2018. № 35. С. 399–415.
3. Дудник І. М. Графічні особливості українського кириличного друкарського шрифту (остання чверть XVI–перша половина XVII століть): дис. канд. мистецтвознавства. Харків, 2019. 265 с.
4. Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні / Я. Д. Ісаєвич. Львів: Вид. об-ня «Вища шк.», 1983. 156 с.
5. Дудник І. Шрифти Острозької друкарні (1578–1612) / І. Дудник // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2016. № 4. С. 29–37.
6. Огієнко І. Історія українського друкарства / І. Огієнко. Київ: Либідь, 1994. 448 с.

7. Запаско Я. П. Мистецтво книги на Україні в XVI–XVII ст. / Я. П. Запаско. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1971. 312 с.

8. Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту / В. Мітченко. Київ: Грамота, 2007. 208 с.

9. Меморіальна графіка Георгія Нарбути // *Telegraf* — журнал дизайнерів. URL: <https://telegraf.design/memorialna-grafika-georgiya-narbuta/>.

10. Шрифт Вернигора. URL: <http://bohdan.com.ua/tvory/font-vernyhora/>.

11. Zluka (6 накреслень) Шрифти для Веб і Десктоп на Rentafont. URL: <http://rentafont.com.ua/fonts/zluka>.

12. Вінницькі шрифти: авторський погляд Дмитра Растворцева. *Telegraf* — журнал дизайнерів. URL: <https://telegraf.design/vinnyski-shryfty-avtorskyj-poglyad-dmytra-rastvortseva/>.

13. Шрифт NAMU: 600 років* в одному. *Telegraf* — журнал дизайнерів. URL: <https://telegraf.design/shryft-namu-600-rokiv-v-odnomu/>.

14. The Ukrainian prayer book and church graphic style on Behance. Behance. URL: <https://www.behance.net/gallery/102645047/The-Ukrainian-prayer-book-and-church-graphic-style>.

15. Rutenia (4 накреслення) Шрифти для Веб і Десктоп на Rentafont. URL: http://rentafont.com.ua/fonts/rutenia?sample_text=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%20%D0%A7%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%94.

16. Homenko (4 накреслення) Шрифти для Веб і Десктоп на Rentafont. URL: <https://rentafont.com.ua/fonts/homenko>.

17. Дудник І. Шрифтова гарнітура Василя Хоменка. Мистецтво шістдесятників / І. Дудник // *Традиції і новації: зб. тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф.*, Київ, 30 листопада 2017 р. К., 2017. С. 11–13.

18. Сучасний український шрифтовий дизайн. Кирилівські читання. URL: https://cyreading.blogspot.com/2012/11/blog-post_29.html.

19. Дизайн літер станції метро «Площа українських героїв». Богдан Гдаль. URL: <https://bohdan.com.ua/tvory/litery-dlya-metro-ploshchi-ukrheroiv/>.

20. Шрифтовий стрибок. Кирило Ткачов про розвиток шрифтового дизайну за останні 20 років. *Telegraf* — журнал дизайнерів. URL: https://telegraf.design/shryftoviy-strybok-yak-rozvyvavsya-shryftoviy-dyzajn-v-ukrayini-za-ostanni-20-rokiv/?fbclid=IwAR3W23Ph5sH_G8iRW0ebEckRHXRkmlwnXksfDPkRLtEJyu22wvu3ByLidc.

References

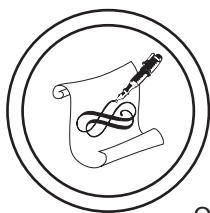
1. Dudnyk, I. (2017). *Shryfty Striatynskoi ta Kryloskoi drukaren (1602–1606)* [Fonts of the Striatyn and Krylos printing houses (1602–1606)]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 1, 69–85 [in Ukrainian].

2. Dudnyk, I. (2018). *Shryfty Lvivskoi drukarni 1591–1616 rr.* [Fonts of the Lviv printing house 1591–1616]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 35, 399–415 [in Ukrainian].

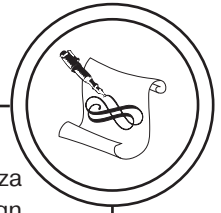
3. Dudnyk, I. M. (2019). *Hrafichni osoblyvosti ukrainskoho kyrylychnoho drukarskoho shryftu (ostannia chvert XVI–persha polovyna XVII stolit)* [Graphic features of the Ukrainian Cyrillic typeface (last quarter of the 16th–first half of the 17th centuries)]. Kharkiv, 265 p. [in Ukrainian].

4. Isaievych, Ya. D. (1983). *Pershodrukar Ivan Fedorov i vynykennia drukarstva na Ukraini* [First printer Ivan Fedorov and the emergence of printing in Ukraine]. Lviv: Vyd. ob-nia 'Vyshcha shk.', 156 p. [in Ukrainian].

5. Dudnyk, I. (2016). Shryfty Ostrozkoï drukarni (1578–1612) [Fonts of the Ostroz printing house (1578–1612)]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 4, 29–37 [in Ukrainian].
6. Ohienko, I. (1994). *Istoriia ukrainskoho drukarstva [History of Ukrainian printing]*. Kyiv: Lybid, 448 p. [in Ukrainian].
7. Zapasko, Ya. P. (1971). *Mystetstvo knyhy na Ukraini v XVI–XVII st. [The art of the book in Ukraine in the XVI–XVII centuries]*. Lviv: Vyd-vo Lviv. un-tu, 312 p. [in Ukrainian].
8. Mitchenko, V. (2007). *Estetyka ukrainskoho rukopysnoho shryftu [Aesthetics of the Ukrainian handwritten font]*. Kyiv: Hramota, 208 p. [in Ukrainian].
9. Memorialna hrafika Heorhii Narbuta [Memorial graphics of Georgy Narbut]. *Telegraf – zhurnal dyzaineriv*. Retrieved from <https://telegraf.design/memoriyalna-grafika-georgiya-narbuta/> [in Ukrainian].
10. *Shryft Vernyhora [Vernihor font]*. Retrieved from <http://bohdan.com.ua/tvory/font-vernyhora/> [in Ukrainian].
11. *Zluka (6 nakreslen) Shryfty dlia Veb i Desktop na Rentafont [Zluka (6 drawings) Fonts for Web and Desktop on Rentafont]*. Retrieved from <http://rentafont.com.ua/fonts/zluka> [in Ukrainian].
12. Vinnytski shryfty: avtorskyi pohliad Dmytra Rastvortseva [Vinnytsia fonts: the author's view of Dmytro Rastvortsev]. *Telegraf – zhurnal dyzaineriv*. Retrieved from <https://telegraf.design/vinnytski-shryfty-avtorskyj-poglyad-dmytra-rastvortseva/> [in Ukrainian].
13. Shryft NAMU: 600 rokiv* v odnomu [NAMU font: 600 years* in one]. *Telegraf – zhurnal dyzaineriv*. Retrieved from <https://telegraf.design/shryft-namu-600-rokiv-v-odnomu/> [in Ukrainian].
14. The Ukrainian prayer book and church graphic style on Behance. *Behance*. Retrieved from <https://www.behance.net/gallery/102645047/The-Ukrainian-prayer-book-and-church-graphic-style>.
15. *Rutenia (4 nakreslennia) Shryfty dlia Veb i Desktop na Rentafont [Rutenia (4 drawings) Fonts for Web and Desktop on Rentafont]*. Retrieved from http://rentafont.com.ua/fonts/rutenia?sample_text=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%20%D0%A7%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%94 [in Ukrainian].
16. *Homenko (4 nakreslennia) Shryfty dlia Veb i Desktop na Rentafont [Homenko (4 drawings) Fonts for Web and Desktop on Rentafont]*. Retrieved from <https://rentafont.com.ua/fonts/homenko> [in Ukrainian].
17. Dudnyk, I. (30 November 2017). Shryftova harnitura Vasyliia Khomenka. *Mystetstvo shistdesiatnykiv [Font set by Vasyl Khomenko. The art of the sixties]*. *Proc. Tradytsii i novatsii: zb. tez dopovidei Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.*, 11–13 [in Ukrainian].
18. *Suchasnyi ukrainskyi shryftovyi dyzain. Kyrylivski chytannia [Modern Ukrainian font design. Cyrillic readings]*. Retrieved from https://cyreading.blogspot.com/2012/11/blog-post_29.html [in Ukrainian].
19. Dyzaïn liter stantsii metro ‘Ploshcha ukrainskykh heroiv’ [The design of the letters of the metro station ‘Square of Ukrainian Heroes’]. *Bohdan HdaI*. Retrieved from <https://bohdan.com.ua/tvory/litery-dlya-metro-ploshchi-ukrheroiv/> [in Ukrainian].

20. Shryftovyi strybok. Kyrylo Tkachov pro rozvytok shryftovoho dyzainu za ostanni 20 rokiv [Font jump. Kyrylo Tkachev on the development of font design over the past 20 years]. *Telegraf – zhurnal dyzaineriv*. Retrieved from https://telegraf.design/shryftovyi-strybok-yak-rozvyvavsya-shryftovyi-dyzajn-v-ukrayini-za-ostanni-20-rokiv/?fbclid=IwAR3W23Ph5sH_G8iRW0ebEckRHXRkmlwnX_ksfDPkRLtEJyu22wvu3ByLidc [in Ukrainian].

The article examines the font design of Ukrainian old prints of the last quarter of the 16th–the first half of the 17th century. On the examples of the letters of the Ostrozka, Striatynska, Kryloska, Kyiv-Pecherska printing houses, and the printing house of the Lviv brotherhood. The impact of typed Cyrillic letters on modern Ukrainian fonts is analyzed.

Keywords: Cyrillic; typographic fonts; old prints; semi-statute; statute; cursive script.

Надійшла до редакції 01.06.23